

Els castells bagencs

Cal donar la benvinguda a la publicació *Els castells i torres medievals del Bages*, el darrer treball publicat de l'estudiós i advocat de 93 anys, Xavier Sitjes i Molins. Es tracta d'un llibre d'interès cultural que ajuda a un millor coneixement del nostre patrimoni arquitectònic, d'un autor que és pioner en l'estudi de l'arquitectura civil i religiosa medieval al Bages. Especialista en història medieval, ha centrat bona part dels seus millors estudis en l'art i la història bagenques, dels períodes medieval i barroc. Guardonat amb el premi Antoni Esteve, dins dels Lacetània 2013, que coordina Òmnium Bages, el llibre acaba de veure la llum sota el patrocini de la família Esteve, editat pel Centre d'Estudis del Bages, en la col·lecció Monogràfics. Sitjes hi analitza els castells i les torres medievals bagenques amb aportacions gràfiques de fotografies i dibuixos. N'assenyala el naixement, documentat des del segle X, com a protecció dels senyors cristians de les ràtzies musulmanes, la seva evolució i, finalment, la decadència. Fa una completa descripció tant dels castells com de les torres aïllades.

De l'àmplia informació que conté remarcaria breument dos aspectes que m'han cridat l'atenció. Segons l'autor, l'actual nom de Fals no és correcte etimològicament, ja que prové de la donació d'unes terres al monestir de Santa Cecília de Montserrat l'any 979, situades «in castro Falcus», nom que adoptarà les variants, Falchs o Falcs, que ell reivindica. Sitjes també considera que l'actual sala Gòtica de la Seu fou la sala principal de l'antic palau reial manresà, del segle XIII. Explica que era la gran sala del palau sota la pabordia, on l'escut del portal data del 1714 i pertanyia al castell. S'hi entra per la pujada de la Seu, és de planta rectangular, amb uns 14 metres de llarg, 6 d'amplada i 5 d'alçada. Malgrat que el seu criteri actual pot ser discutible, Sitjes potencia el seu objecte de recerca en la comarca històrica del Bages, que inclou els municipis de Granera, Sant Pere Sallavinera i Vacarisses, i en canvi, deixa fora Cardona, en contra dels criteris de la comarca oficial restablerta per la Generalitat de Catalunya. Els termes de l'època medieval gairebé coincidien amb la vegueria del rei Pere III, que atorgava uns 40 castells a la zona. A hores d'ara, 13 han desaparegut, 11 estan en una situació ruïnosa, 6 són habitables i els altres 10 es conserven relativament bé. Les torres-castells eren construccions inexpugnables, on tan sols es podia accedir pel portal.